

УДК 339.37(477-21/-22)

*О. В. Дурандіна***РОЗПОДІЛ ТОВАРООБИГУ РОЗДРІБНОЇ ТОРГІВЛІ
МІЖ МІСЬКИМИ НАСЕЛЕНИМИ ПУНКТАМИ
ТА СІЛЬСЬКОЮ МІСЦЕВІСТЮ****Резюме**

Стаття посвячена проблемам ефективного розвитку внутрешней торговли в Украине. Развитие торговли является важной предпосылкой обеспечения благоприятного экономического, социального и инвестиционного климата любого государства. Торговля – это объединяющее звено между производителями и потребителями продукции, которое поддерживает баланс между спросом и предложением. Кроме того, она играет существенную роль как в формировании экономического потенциала, так и в обеспечении потребностей человека в высококачественных товарах и услугах. Автор исследует товарооборот розничной торговли в городах и в сельской местности. Исследование показывает, что товарооборот является важным индикатором социально-экономического развития общества, поскольку в его динамике отображается состояние экономики в целом, инфляционные процессы, изменение благосостояния населения, конъюнктура и емкость внутреннего потребительского рынка.

Summary

The article deals with problems of effective development of domestic trade in Ukraine. The development of trade is an important prerequisite for providing a favorable economic, social and investment climate of any state. Trade is a unifying link between producers and consumers, which maintains a balance between supply and demand. Besides, it plays a substantial role both in building the economic potential, and providing human needs for high-quality products and services. The author analyses the commodity turnover of retail trade in city settlements and in rural areas.

Research shows that turnover is the important indicator of socio-economic development of society, because it shows the dynamics of the economy in general, inflation, changes in welfare of population, state of affairs and capacity of domestic consumer market.

Ключові слова: внутрішня торгівля, роздрібна торгівля, роздрібний товарообіг.

Розвиток торгівлі є важливою передумовою забезпечення сприятливого економічного, соціального та інвестиційного клімату будь-якої держави. Важливим завданням сучасного торговельного бізнесу є задоволення потреб населення. Торгівля – це з'єднуюча ланка між виробниками та споживачами продукції, яка підтримує баланс між попитом і пропозицією. Крім того, вона відіграє суттєву роль як у формуванні економічного потенціалу, так і в забезпеченні потреб людини у високоякісних товарах і послугах. На важливості торговельної сфери наголошують і представники наукових кіл, і органи державної влади [6; 7; 8].

Дослідження проблем ефективного розвитку внутрішньої торгівлі в Україні належить до сфери наукових інтересів таких провідних дослідників, як А. А. Мазаракі, Д. Гілберт, І. О. Бланк, Л. О. Лігоненко, Н. М. Гуляєва, Г. М. Богославец, М. М. Сотникова, І. О. Чаюн, І. В. Височин, О. О. Шубін, Л. О. Омелянович, Я. А. Гончарук, В. А. Марцина, І. Крючкова, В. Лагутін, І. Лошенко та ін. [1; 3–5; 9–11].

Попри велику увагу, що приділяється вченими дослідженням розвитку внутрішньої торгівлі, лишаються окремі напрямки, які потребують більш глибокого аналізу. Це, безперечно, проблема розподілу товарообігу роздрібною торгівлі між міськими населеними пунктами та сільською місцевістю. Дослідженню цієї проблеми присвячена дана стаття.

Про розвиток торговельного бізнесу в Україні свідчать дані, наведені в таблиці 1 – темпи зростання ВВП та роздрібного товарообігу, який включає весь обсяг реалізації товарів у грошовому вираженні й характеризує заключний етап руху продукції зі сфери обігу до сфери споживання, фіксуючи суспільне визнання цінності й споживчої вартості товарів. Для розрахунку показників були взяті дані ВВП та роздрібного товарообігу з сайту Державного комітету статистики [2]. Крім того, вони є одними із найважливіших показників соціально-економічного розвитку суспільства, оскільки в їх динаміці відображається стан економіки в цілому, інфляційні процеси, зміна добробуту населення, кон'юнктура та місткість внутрішнього споживчого ринку.

Таблиця 1

**Індекси економічних показників розвитку
торгівлі України в 2003–2011 рр. [2]**

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Темп зростання ВВП (у порівняльних цінах), %	109,5	112,1	103,0	107,4	107,6	102,3	85,2	104,1	105,2
Темп зростання роздрібного товарообігу до попереднього року, %	120,5	121,9	123,4	126,4	129,5	117,3	79,1	110,1	113,2

Обсяги роздрібного товарообігу в Україні протягом 2000–2008 рр. мали тенденцію до зростання. У 2008 році приріст роздрібного товарообігу знизився на 12,2%, що було передвісником кризового становища в Україні.

Починаючи з 2008 року мало місце скорочення промислового виробництва й обсягів роздрібного товарообігу, зростання цін тощо. В умовах посилення інфляції, зростання тарифів на енергоносії, а відтак – і на споживчі товари й послуги, підвищення тарифів на житлово-комунальні послуги, населення було змушене скоротити витрати на споживання товарів, переглянути власні споживчі звички. Як наслідок, роздрібний товарообіг знизився в 2009 р. і становив лише 79,1% до рівня 2008 р., що є нижчим за темп зростання ВВП у цей же період. Але вже в 2010–2011 роках обсяги роздрібного товарообігу знову продовжують зростати. Необхідно відмітити, що протягом аналізованого періоду темпи зростання роздрібного товарообігу перевищують темпи зростання ВВП.

Одним із найважливіших показників розвитку підприємств роздрібної торгівлі є обсяг товарообігу. Проблемою залишається нерівномірний розподіл товарообігу роздрібної торгівлі (Т/об РТ) між міськими населеними пунктами та сільською місцевістю (табл. 2.).

Таблиця 2

Товарообіг роздрібною торгівлі в міських населених пунктах та в сільській місцевості [2]

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Т/об РТ, млн грн: – усього	46 992	64 032	90 005	124 747	171 682	238 523	222 849	271 381
– у міських населених пунктах	42 021	58 027	82 912	114 631	158 578	221 128	204 705	248 034
– у сільській місцевості	4 971	6 005	7 093	10 116	13 104	17 395	18 144	23 347
Питома вага Т/об РТ, %: – у міських населених пунктах	89,4	90,6	92,1	91,9	92,4	92,7	91,9	91,4
– у сільській місцевості	10,6	9,4	7,9	8,1	7,6	7,3	8,1	8,6

З наведених даних видно, що в Україні вкрай низька забезпеченість торговельними послугами населення в сільській місцевості, що негативно позначається на соціально-економічному розвитку держави. У період 2003–2008 років частка товарообігу роздрібною торгівлі у загальному його обсязі знизилася на 3,3%. Але з 2009 року ситуація починає покращуватися, частка товарообігу роздрібною торгівлі у сільській місцевості збільшується.

Про негативні тенденції у забезпеченні сільського населення торговельними послугами свідчать дані табл. 3.

Роздрібний товарообіг на одну особу в міських поселеннях протягом 1995–2010 рр. збільшився у 27,4 рази, а в сільській місцевості – лише у 18,1 раз. Незважаючи на загальну позитивну динаміку до зростання цього показника, ситуація із забезпеченням торговельними послугами в сільській місцевості з 1995 до 2008 року погіршувалася, оскільки розмір роздрібного товарообігу на одну особу був меншим за аналогічний показник у середньому по Україні на 59,9% –

Таблиця 3

**Роздрібний товарооборот на одну особу
в міських населених пунктах і в сільській місцевості
у 1995–2010 рр. по Україні [2]**

	1995	2000	2006	2007	2008	2009	2010
Роздрібний Т/об, грн	232	585	2 777	3 832	5 338	5 015	6 123
Роздрібний Т/об, грн:							
– у міських населених пунктах	298	766	3 750	5 187	7 234	6 722	8 154
– у сільській місцевості	93	210	710	926	1 238	1 299	1 680
Відхилення роздрібного Т/об від середнього, %:							
– у міських населених пунктах	28,4	30,9	35,0	35,4	35,5	34,0	33,2
– у сільській місцевості	-59,9	-64,1	-74,4	-75,8	-76,8	-74,1	-72,6

у 1995 р., 76,8% – у 2008 р. Але з 2009 року спостерігається позитивна тенденція по зменшенню цього показника.

Безперечно, нерівномірний розподіл товарообігу роздрібною торгівлі між міськими населеними пунктами та сільською місцевістю є негативним показником розвитку внутрішньої торгівлі. Але слід зазначити, що криза в економіці, яка мала місце у 2009 році, сприяла покращенню співвідношення товарообігу на користь споживачів сільської місцевості.

Список літератури

1. Внутрішня торгівля України: економічні умови ефективного розвитку : моногр. / А. А. Мазаракі, І. О. Бланк, Л. О. Лігоненко та ін.; за заг. наук. ред. А. А. Мазаракі. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2006. – 195 с.
2. Державний комітет статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrstat.gov.ua> (15.07.2012)

3. Економічна безпека України в умовах глобалізаційних викликів : моногр. / [А. А. Мазаракі, О. П. Корольчук, Т. М. Мельник та ін.] ; за заг. ред. А. А. Мазаракі. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2010. – 718 с.
4. Лагутін В. Д. Внутрішній ринок споживчих товарів: теорія розвитку і регулювання : моногр. / В. Д. Лагутін. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2008. – 327 с.
5. Лошенко І. Р. Концептуальні підходи до становлення і розвитку споживчого ринку України / І. Р. Лошенко // Формування ринкових відносин в Україні. – 2007. – № 11. – С. 103.
6. Програма розвитку внутрішньої торгівлі до 2012 року : затв. Постановою Каб. Міністрів України від 24 черв. 2009 р. № 632 // Офіц. вісн. України. – 2009. – № 47. – С. 39.
7. Проект Закону України «Про внутрішню торгівлю» від 10.11.2011 р. № 4344-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc4_1
8. Пустовойт О. Розвиток ринку торговельних послуг / О. Пустовойт // Економіка України. – 2004. – № 9. – С. 30–36.
9. Структурна гармонізація економіки як чинник економічного зростання / [Білоцерківець О. Г., Бурлай Т. В., Гончар Н. Ю. та ін.] ; за ред. І. В. Крючкової ; Ін-т економіки прогнозування НАН України. – К. : Експрес, 2007. – 517 с.
10. Трансформаційні процеси в торгівлі України в умовах інтернаціоналізації : моногр. / [Л. О. Лігоненко, Г. М. Богославець, Г. Л. Піратовський та ін.] ; за ред. Л. О. Лігоненко. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2009. – 334 с.
11. Управление розничным маркетингом : [пер. с англ.] / под ред. Д. Гилберта. – М. : ИНФРА-М, 2005. – 571 с.